

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
Andrzej Duda

Warszawa, dnia 5 sierpnia 2025 r.

Sejm
Rzeczypospolitej Polskiej

Wniosek

Na podstawie art. 122 ust. 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. **odmawiam podpisania ustawy z dnia 25 lipca 2025 r. o likwidacji Akademii Kopernikańskiej i Szkoły Głównej Mikołaja Kopernika.**

Odmowę podpisania ustawy motywuję następującymi względami.

W dniu 28 lipca 2025 r. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, na podstawie art. 122 ust. 1 Konstytucji, przedstawił mi do podpisu ustawę z dnia 25 lipca 2025 r. o likwidacji Akademii Kopernikańskiej i Szkoły Głównej Mikołaja Kopernika (dalej również jako: ustawa z dnia 25 lipca 2025 r.). Ustawa ta jest wynikiem prac legislacyjnych nad projektem zawartym w druku sejmowym nr 1284, przedłożonym Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej przez Radę Ministrów w dniu 21 maja 2025 r.

Celem ustawy z dnia 25 lipca 2025 r. jest likwidacja Akademii Kopernikańskiej oraz Szkoły Głównej Mikołaja Kopernika. Należy podkreślić, że ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o Akademii Kopernikańskiej (Dz. U. z 2024 r. poz. 463) została uchwalona z przedłożenia

Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Występując w marcu 2022 r. z inicjatywą ustawodawczą utworzenia nowej jednostki, nazwą nawiązującej do dorobku naukowego wybitnego polskiego astronoma Mikołaja Kopernika, moją intencją było umożliwienie powstania w Polsce nowoczesnej instytucji naukowej, mającej na celu zwiększenie konkurencyjności i poziomu rozpoznawalności polskiej nauki w świecie. Jednocześnie, idea ta miała na celu uczczenie Mikołaja Kopernika, jako jednego z najwybitniejszych polskich uczonych, w związku z przypadającą w 2023 roku rocznicą 550-lecia jego urodzin. Powołana do życia Akademia Kopernikańska jest trwałym pomnikiem wzniesionym naszemu rodakowi. Podkreślając związek z patronem Akademii oraz jego zainteresowaniami naukowymi, w Akademii utworzono 6 Izb: Izba Astronomii i Nauk Matematyczno-Przyrodniczych, Izba Nauk Medycznych, Izba Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, Izba Filozofii i Teologii, Izba Nauk Prawnych oraz Izba Laureatów Nagrody Kopernikańskiej. Członkami Izb są cenieni naukowcy polscy i zagraniczni, wybitni eksperci w swoich dziedzinach¹.

Proponując Parlamentowi jej uchwalenie postulowałem utworzenie Akademii Kopernikańskiej, jako nowatorskiej instytucji naukowej, której celem było zwiększenia konkurencyjności i poziomu rozpoznawalności polskiej nauki w świecie. Głównym zadaniem Akademii jest realizacja Narodowego Programu Kopernikańskiego, który pozwala w szczególności budować lub intensyfikować więzi przedstawicieli krajowego życia naukowego oraz silniej niż dotychczas włączyć zagranicznych badaczy we współpracę z polskimi ośrodkami i zespołami naukowymi. Narodowy Program Kopernikański obejmuje finansowanie badań naukowych, w tym przyznawanie Stypendiów Kopernikańskich oraz Grantów Mikołaja Kopernika, wspieranie Szkoły Głównej Mikołaja Kopernika, przyznawanie Nagród Kopernikańskich, powoływanie Ambasadorów Akademii Kopernikańskiej i przyznawanie wsparcia finansowego na zadania przez nich realizowane, organizację Światowego Kongresu Kopernikańskiego (pierwszy odbył się w 2023 r.), przygotowywanie oraz organizowanie konferencji, sympozjów i seminariów oraz współpracę międzynarodową. Misją Programu jest podniesienie poziomu prowadzonych przez polskich naukowców lub z udziałem polskich naukowców badań naukowych, co będzie miało bezpośrednie przełożenie na poprawę obiektywnych mierników m.in.: w międzynarodowych zestawieniach, rankingach uczelni i instytucji naukowych, wynikach pomiaru cytowalności publikacji naukowych, a także faktycznej rozpoznawalności i prestiżu, w szczególności prestiżu organizowanych w Polsce konferencji i wydarzeń naukowych, jak również na zwiększenie liczby zagranicznych

¹ <https://akademiakopernikanska.gov.pl/izby-akademii-kopernikanskiej/>

profesorów wizytujących współpracujących z krajowymi instytucjami naukowymi i szkolnictwa wyższego, popularności Polski, jako kraju studiowania i prowadzenia aktywności naukowej oraz prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej oraz podwyższenia poziomu komercjalizacji badań naukowych. Istotne znaczenie ma również stworzenie nowych płaszczyzn współpracy instytucji naukowych z otoczeniem społeczno-gospodarczym.

W uzasadnieniu ustawy o Akademii Kopernikańskiej podkreślano, że dotychczasowy system szkolnictwa wyższego i nauki jest już, uwzględniając liczbę instytucji wchodzących w jego skład, rozbudowany – brakuje jednak wciąż wyrazistych rozwiązań, które stanowiłyby bodziec dla umiędzynarodowienia polskiej nauki, ściślejszego powiązania jej z dydaktyką, wzmocnienia konkurencyjności poszczególnych podmiotów oraz „nowego otwarcia” w działalności badawczej. Dynamicznie zmieniające się warunki uprawiania nauki oraz formułowane względem niej oczekiwania, a także wyzwania spowodowane konkurencją międzynarodową w obszarze badań naukowych sprawiają, że konieczne jest poszukiwanie rozwiązań nowych, wykraczających poza tradycyjnie znane w Polsce instytucje i programy.

Zaproponowane w ustawie o Akademii Kopernikańskiej rozwiązanie opierało się na założeniu, zgodnie z którym: poza zmianami w zakresie finansowania, dla wywołania pozytywnych i kompleksowych zmian konieczne było zainicjowanie nowatorskich działań, generujących silny impuls prorozwojowy dla istniejących już instytucji, wchodzących w skład systemu szkolnictwa wyższego i nauki.

Akademia Kopernikańska, obok działających już podmiotów współtworzy, zgodnie z założeniem, system instytucji publicznych umacniając pozycję polskiej nauki w świecie. Akademia Kopernikańska dysponująca szerokimi możliwościami wsparcia naukowców i prowadzonych przez nich badań, nie tylko miała i ma na celu wzmocnić (nie zastąpić) istniejący już system programów grantowych, ale także wprowadzić element pożądaną w świecie nauki konkurencji, której efektami będzie zmotywowanie polskich naukowców do podejmowania trudu prowadzenia często zmuśnych i wieloletnich badań naukowych. Akademia Kopernikańska, jako instytucja naukowa, charakteryzuje się relatywnie prostą strukturą organizacyjną oraz stosunkowo niewielkim zapleczem organizacyjnym.

Zaproponowane w ustawie o Akademii Kopernikańskiej i aktualnie wdrażane rozwiązania stanowią uzupełnienie, swoiste „zwieńczenie” procesu reform, na którego poprzednich etapach powołano Narodowe Centrum Nauki, Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, Narodową Agencję Wymiany Akademickiej oraz Sieć Badawczą Łukasiewicz.

Obok Akademii Kopernikańskiej, na mocy ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r., utworzona została Szkoła Główna Mikołaja Kopernika. Szkoła jest uczelnią publiczną, także

odnoszącą się do działalności związanej z obszarami zainteresowań naukowych Mikołaja Kopernika. Uczelnia prowadzi szkołę doktorską w ramach następujących kolegiów: Kolegium Astronomii i Nauk Przyrodniczych w Toruniu, Kolegium Nauk Medycznych w Olsztynie, Kolegium Nauk Prawnych w Lublinie, Kolegium Filozofii i Teologii w Krakowie i Kolegium Nauk Ekonomicznych i Zarządzania w Warszawie. Szkoła posiada uprawnienia do nadawania stopni naukowych doktora oraz doktora habilitowanego w dyscyplinach: ekonomia i finanse, nauki prawne, filozofia, nauki teologiczne, astronomia oraz nauki medyczne. W pierwszym roku akademickim Szkoły Głównej Mikołaja Kopernika kształcenie rozpoczęło i kontynuuje 54 doktorantów. W działalność Uczelni zaangażowanych jest ponad 120 naukowców, wykładowców i specjalistów z całego świata (współczynnik umiędzynarodowienia kadry wynosi ok. 50%). Wykłady i zajęcia prowadzą naukowcy i specjaliści z najlepszych ośrodków naukowych (m. in. M.I.T., Oxford University, Stanford University, Princeton University, Harvard University, La Sapienza), w tym laureaci Nagrody Nobla.

Biorąc pod uwagę powyższe fakty, motywy likwidacji Akademii Kopernikańskiej oraz Szkoły Głównej Mikołaja Kopernika wyrażone w uzasadnieniu do projektu ustawy o likwidacji Akademii Kopernikańskiej i Szkoły Głównej Mikołaja Kopernika są de facto polemiką z powodami utworzenia tych instytucji i powtórzeniem argumentacji podnoszonej przez ówczesną opozycję podczas prac parlamentarnych nad projektem ustawy o Akademii Kopernikańskiej w 2022 r., dotyczącej głównie tego, że powoływane struktury rzekomo jedynie powielają zadania i funkcje podmiotów, które działały na rzecz systemu szkolnictwa wyższego i nauki już przed ich utworzeniem. Nie podzielałem i nadal nie podzielam tych argumentów. Ponadto uważam, że od powołania do życia Akademii Kopernikańskiej oraz Szkoły Głównej Mikołaja Kopernika upłynął zbyt krótki czas, aby móc dokonać krytycznej oceny działalności tych podmiotów. Zgodnie z pierwotnymi założeniami sama ustawa o Akademii Kopernikańskiej przewiduje przepisy przejściowe, regulujące niektóre kwestie w sposób tymczasowy. Przykładowo w art. 66 oraz art. 68 ustawy wskazano, że Szkoła Główna Mikołaja Kopernika, niezależnie od przyznanych kategorii naukowych, posiada status uczelni akademickiej, nie dłużej jednak niż do dnia 31 sierpnia 2027 r. Wskazana sekwencja czasowa dotyczy również przysługującego jej uprawnienia podmiotu posiadającego kategorię naukową B+, o której mowa w ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, niezależnie od spełniania wskazanych w tej ustawie warunków, w dyscyplinach naukowych astronomia, nauki medyczne, filozofia, nauki teologiczne, nauki prawne oraz ekonomia i finanse. Podejmowanie zatem przez aktualną większość parlamentarną działań likwidacyjnych dotyczących tych podmiotów przed upływem chociażby wskazanych powyżej

terminów uważam za zdecydowanie przedwczesne i uzasadnione względami politycznymi, a nie merytorycznymi. Należy podkreślić, że przedstawione argumenty są bardzo ogólne, często pojawiają się oceny typu: „nieefektywność działalności”, „brak pożądanych efektów” czy „brak innowacyjności podejmowanych działań”. Podobnie odnieść się należy do zastrzeżeń dotyczących nieefektywnej działalności likwidowanych podmiotów, ich kosztownej struktury administracyjnej, zwłaszcza przy jednoczesnym wskazaniu w ocenie skutków regulacji kwestionowanej ustawy, że w przypadku pracowników samej Akademii Kopernikańskiej – mowa jest o raptem 10 etatach.

W tym miejscu należy także zauważyć, że działanie Akademii Kopernikańskiej oraz Szkoły Głównej Mikołaja Kopernika jest utrudniane przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, między innymi poprzez pozbawienie w znacznej części wcześniej przyznanego finansowania - środki z ustawy budżetowej na rok 2024 r. obniżono o ponad połowę – co jak wskazywali przedstawiciele Akademii Kopernikańskiej, sparaliżowało jej działalność w zakresie przyznawania nagród, grantów i stypendiów i uniemożliwiło realizację niektórych wcześniej podpisanych umów w ramach programów grantowych².

Nie może ująć uwadze, że takie działania uczelni, jak kształtowanie jej struktury organizacyjnej oraz ładu wewnętrznego, samodzielny dobór kadr czy określenie struktury administracyjnej składa się na zagwarantowaną w Konstytucji i ustawach autonomię szkół wyższych. Autonomia szkół wyższych jest jednym z fundamentów systemu szkolnictwa wyższego. Stanowi istotny element gwarantujący swobodę w prowadzeniu badań naukowych, nauczaniu oraz kształtowaniu programów kształcenia, a także zarządzaniu instytucjami edukacyjnymi. Jednym z elementów składających się na zagwarantowaną konstytucyjnie autonomię szkół wyższych jest autonomia finansowa rozumiana jako gwarancja integralności majątku uczelni. Podstawowe elementy tej autonomii to: zobowiązanie władz publicznych do zapewnienia uczelniom publicznym środków finansowych niezbędnych do wykonywania ich zadań; prawo prowadzenia działalności gospodarczej niezależnie od działalności edukacyjnej i naukowej; prawo do przenoszenia niewykorzystanych środków publicznych na kolejny rok oraz prawo do zbywania aktywów. Zobowiązanie władz publicznych do zapewnienia uczelniom publicznym środków finansowych niezbędnych do wykonywania ich zadań znajdziemy w ustawie traktującej o szkolnictwie wyższym m. in w: Austrii, Belgii, Bułgarii, Estonii, Finlandii, Francji, Hiszpanii, Polsce, czy Portugalii. Szkoły wyższe korzystają bowiem w głównej mierze z finansowania publicznego. Biorąc pod uwagę pozbawienie uczelni, których

² <https://naukawpolsce.pl/aktualnosci/news%2C108775%2Cakademia-kopernikanska-i-szkola-glowna-mikolaja-kopernika-niskie>

dotyczy ustawa z dnia 25 lipca 2025 r., znacznej części środków publicznych, za skrajną hipokryzję i cynizm należy uznać stawianie im obecnie zarzutów o braku efektywnych działań.

Celowe sabotowanie działań i publiczne szykanowanie powołanych do życia ustawą instytucji, które mają umacniać pozycję polskiej nauki w świecie, zwieńczone próbą ich likwidacji – podjętą zdecydowanie przedwcześnie i bez odpowiedniej obiektywnej analizy – nie może spotkać się z moją aprobatą.

Sprawując urząd Prezydenta RP koncentrowałem swoje działania wobec tematów związanych z bezpieczeństwem, dbaniem o rodzinę oraz ambitnym rozwojem naszej Ojczyzny. Zabiegałem o wieloaspektowy rozwój Polski, tak aby była nowoczesnym, zasobnym państwem, z którego w szczególności młodzi ludzie nie muszą wyjeżdżać, aby realizować swoje plany czy znaleźć pracę pozwalającą na godne życie. Idea Akademii Kopernikańskiej oraz Szkoły Głównej Mikołaja Kopernika wpisywały się w te cele. Rozwój nauki w dziedzinach pozostających kiedyś w kręgu zainteresowań Mikołaja Kopernika nadal jest konieczny i w bezpośredni sposób wiąże się z rozwojem gospodarczym Polski, wpływając tym samym korzystnie na poziom życia polskich obywateli. Obowiązkiem władz publicznych jest pomoc w rozwoju nauki, w tym rozwijania karier młodych, zdolnych naukowców. W konsekwencji instytucje takie jak Akademia Kopernikańska i Szkoła Główna Mikołaja Kopernika wymagają wsparcia oraz tworzenia dobrych warunków do prowadzenia badań naukowych skupionym w nich naukowcom na różnych etapach karier naukowych, a nie likwidacji i marnowania środków publicznych dotychczas przeznaczonych na ich utworzenie i działalność.

Przedstawiając Wysokiej Izbie powyższe zastrzeżenia do ustawy z dnia 25 lipca 2025 r. o likwidacji Akademii Kopernikańskiej i Szkoły Głównej Mikołaja Kopernika, wyrażam jednocześnie przekonanie, że Sejm, dokonując powtórnej oceny przyjętych w ustawie rozwiązań, podzieli moje stanowisko.

